

Breda, 29 april 2019

Betreft: Reactie Seniorenraad Breda op het Uitvoeringsplan Maatschappelijke ondersteuning
2019-2020: de juiste zorg op de juiste plek

Geachte mevrouw Haagh,

Naar aanleiding van het Uitvoeringsplan Maatschappelijke ondersteuning 2019-2020, treft u hierbij onze reactie op uw actieplan.

Het is een helder stuk met de opgave waar de stad voor staat met daarin de ambities van het college. Het doet ons genoegen dat het uitvoeringsplan steeds meer integraal wordt opgepakt en dat het zich ook vertaalt in de aanpak.

In het uitvoeringsplan wijst u op de noodzaak van een heldere woonvisie en een per wijk opstellen van visie op wonen en zorg. Dit kunnen wij alleen maar ten zeerste onderschrijven. Immers, wij hebben reeds eerder gepleit om te anticiperen en te zoeken naar vernieuwende visies op onze Bredase woonwijken, die antwoord kunnen geven op de vergrijzing en de veranderingen in wonen, zorg en ondersteuning. Met de visies op wonen en zorg per wijk is er naar onze mening een goede basis voor sociale en ruimtelijke vernieuwing van de wijken. Wel vragen wij u om hierin regie te nemen en erop toe te zien dat de stukken zo snel mogelijk worden opgesteld en in uitvoering worden genomen. Kunt u aangeven wanneer dit gerealiseerd kan worden?

Rijksbouwmeester Floris Alkemade heeft het als volgt verwoord: "Een stad die goed is ingericht voor mensen die zorg en ondersteuning nodig hebben, levert een betere stad op voor iedereen."

Voor de leesbaarheid van onze reactie hebben wij de hoofdstukkenindeling van uw uitvoeringsplan aangehouden.

1. Inleiding

In uw uitvoeringsplan voor 2019-2020 missen wij kengetallen, zoals aantallen, doelgroepen en geld en de aansluiting met het rapport van de Rekenkamer "De Wmo in Breda: integrale hulp op maat?" van februari 2018. Volgens de rekenkamer telt de gemeente Breda bijna 13.000 personen, die in 2017 Wmo-hulp/ondersteuning vragen. De geïnterviewde Wmo-cliënten zijn volgens de Rekenkamer

goed representatief voor de gehele groep Wmo-ers in Breda. Het betreft voor het overgrote deel 65-plussers, voor tweederde vrouwen, voor tweederde alleenwonenden en voor 70% personen met een laag inkomen. Ruim driekwart van de cliënten heeft een matige (40%), slechte (25%) of zeer slechte (12 %) zelfredzaamheid.

2. Onze kernwaarden

Uw kernwaarden worden grosso modo door de Seniorenraad onderschreven. Wij denken dat de ambities en doelen wel regelmatig moeten worden getoetst. Zowel door uw eigen Clientervaringsonderzoek (CEO) Wmo én, wat wij zeer sterk adviseren, om de drie of vier jaar door een onafhankelijke partij zoals de Rekenkamer.

3. Waaruit bestaat de Bredase maatschappelijke ondersteuning

Wij adviseren u om, desnoods in een bijlage, een indicatie te geven van de omvang van de verschillende groepen kwetsbare inwoners met een ondersteuningsbehoefte die onder het regime van de Wet maatschappelijke ondersteuning vallen.

Ook onder de 32.920 65-plussers die Breda in 2018 telde, zijn er natuurlijk verschillen. De Landelijke Raad van Ouderen adviseerde de minister van VWS eind 2018 om meer aandacht te hebben voor diversiteit bij ouderen. Ouderen zijn geen homogene groep. “Er zijn niet alleen verschillen tussen zestigers, zeventigers en tachtigers maar ook grote individuele verschillen. Er zijn ook verschillen tussen groepen ouderen. Migranten ouderen hebben vaak eerder gezondheidsproblemen, vaak taalproblemen en daarnaast financiële problemen door onvolledige AOW, AOIV en pensioen. Zij zijn nog niet verschoond van de mantelzorgboete. Laaggeletterdheid leidt ook bij autochtone ouderen tot problemen. Ook ouderen met dementie, lage SES, GGZ problematiek en ouderen uit de groep LHGB vragen extra aandacht”. De overheid doet terecht een beroep op zelfredzaamheid en eigen verantwoordelijkheden van ouderen. Dit is voor deze groepen volgens de Raad voor Ouderen vaak niet haalbaar.

Ten aanzien van de bevolkingsontwikkeling van de groep oudere migranten, maken wij u erop attent dat procentuele groei het aantal 65+ en 80+ uit deze groep in vergelijking met Nederlandse ouderen in de periode 2010-2015 en 2015-2019 explosief is toegenomen. De procentuele groei van het aantal tachtig plussers onder de groep oudere migranten is bijna drie zo groot. (Bron: BRP, basisregistratie personen, bewerking Onderzoek en Informatie, gemeente Breda).

De Seniorenraad pleit er dan ook voor dat er aanvullende hulp en ondersteuning komt voor deze kwetsbare groepen. De Seniorenraad adviseert u om te stimuleren dat er een duurzaam samenwerkingsverband komt tussen de vaak informele organisaties uit deze groepen en de formele organisaties (Zorg voor Elkaar), zodat zij onderdeel kunnen worden van de basisinfrastructuur in de gemeente. De totstandkoming kost tijd en heeft procesmatige begeleiding nodig, maar de dienstverlening aan deze groepen krijgt daarmee wel een positieve impuls. Wij verwijzen u naar het in maart 2019 uitgekomen rapport “Duurzaam bruggen bouwen” van het Kennisplatform Integratie & Samenleving. Daarin wordt de situatie op landelijk niveau beschreven en worden er concrete aanbevelingen gedaan die op lokaal niveau kunnen worden geïmplementeerd.

<https://www.kis.nl/sites/default/files/bestanden/Publicaties/duurzame-bruggen-bouwen.pdf>

4. Raakvlakken van maatschappelijke ondersteuning met andere domeinen

U constateert terecht dat voor een heldere woonvisie van wezenlijk belang is om de ondersteuningsvraag van kwetsbare inwoners goed te kunnen opvangen. En dat in het verlengde daarvan dit vraagt om een per wijk opstellen van een visie op wonen en zorg.

Wij hebben in onze reactie op het Bestuursakkoord Lef en Liefde van 18 september 2018 reeds een aantal zaken aan de orde gesteld die uw constatering alleen maar ondersteunen, zoals het maken van gebiedsbeschrijvingen met aandacht voor wonen, woonomgeving, voorzieningen, zorg en welzijn. Met verwijzing naar onze eerder aangehaalde reactie denken wij dat de gemeente de regierol heeft bij wonen, zorg en welzijn. In de woonvisie en ook in andere relevante beleidsstukken zou vanuit de optiek van de Seniorenraad ingezet moeten worden op concrete maatregelen en acties gericht op:

- A. *Tussen Thuis en Tehuis*: Het ontwikkelen van een visie en een plan van aanpak voor het realiseren van o.a. nieuwe coöperatieve woonvormen, tussenvoorzieningen en steunpunten. Daarbij is ook voor initiatieven van groepen bewoners en collectieven waardoor zij directer betrokken zijn bij het beheer van hun woning en de leefomgeving. Afzonderlijk voor de verschillende doelgroepen, samen waar het kan. *Wij adviseren u om hierover op korte termijn een werkconferentie te organiseren met een aantal lokale en landelijke deskundigen op dit gebied en met vertegenwoordigers van gebruikersgroepen, zorgorganisaties en woningcorporaties om ideeën te verzamelen en de haalbaarheid te onderzoeken. Wij willen graag hierin meedenken.
<https://www.beteroud.nl/zelfstandig-wonen/14-woonvormen-tussen-zelfstandig-wonen-en-verpleeghuis>
- B. Het differentiëren van het aanbod zodat er verschillende groepen ouderen kunnen worden bediend met uiteenlopende woonwensen, behoeften en financiële mogelijkheden. In het verlengde hiervan onderzoek naar de leefsituatie van senioren van 80 jaar en ouder en van kwetsbare ouderen.
- C. Bewustwording en helpen van de nieuwe generatie ouderen voor te sorteren op de toekomst zodat ze tijdig nadenken over hun woonwens, o.a. via versterking en doorontwikkeling van Wonen met Gemak.
- D. Verkennen of het in Breda mogelijk is geschikte woningen te clusteren rondom een bestaande zorgvoorziening waarvan het aanbod ook beschikbaar is voor zelfstandig wonende ouderen in de wijk.
- E. Stimuleren van de doorstroming in de woningmarkt door woningen te realiseren die geschikt zijn voor ouderen en alleenstaande ouderen in het bijzonder, zodat de eengezinswoningen die zij achterlaten beschikbaar komen voor gezinnen en andere doelgroepen.
- F. Inspelen op de diverse beweegredenen van ouderen om niet te verhuizen door praktische maatregelen en begeleiding. De informatie over het aanbod van geschikte en beschikbare woningen voor ouderen is per buurt compleet en makkelijk vindbaar maken. Het 'Klik voor Wonen' in Breda zou meer toegankelijk moeten worden gemaakt, vooral voor ouderen die niet zo digitaal vaardig zijn.
- G. Wij hebben reeds eerder gevraagd om het opstellen en het formaliseren van gebiedsbeschrijvingen voor alle 11 wijken als onderlegger voor het te formuleren beleid en uitvoering. Indien een wijk te groot is, kan het worden opgesplitst.

H. Per gebied wordt onderzocht hoe de vraag en het aanbod van voor ouderen geschikte woningen beter op elkaar aan kunnen sluiten. Dit resulteert in een gebied specifieke uitwerking, Per gebied kunnen verschillende instrumenten worden ingezet zoals nieuwbouw, transformatie, huurbeleid, woningaanpassingen, aanpassingen in de buitenruimte en kan er worden nagegaan of er aanvullende voorzieningen nodig zijn.

I. De mogelijkheden en haalbaarheid onderzoeken om regelgeving aan te passen en/of te verruimen waardoor geschikt wonen voor ouderen en vormen van beschermd wonen sneller kunnen worden gerealiseerd. Hierbij denken wij aan:

- levensloopbestendig te bouwen bij nieuwbouw in Breda;
- het aanpassen en verruimen van gemeentelijke regelgeving met betrekking tot het gebruik c.q. splitsing van woningen in diverse huurklassen;
- het toewijzings- en prijsbeleid van woningen aan senioren tegen het licht houden, teneinde doorstroming naar gewenste en geschikte woningen te bevorderen;
- het uitbreiden van de Blijverslening, voor het geschikt maken van de bestaande particuliere voorraad voor bewoning door kwetsbare ouderen en mensen met een beperking.
- het levensloopbestendig maken corporatiebezit door dit in overleg met corporaties en huurdersbelangenverenigingen op te nemen in de prestatie-afspraken met deze organisaties.

J. Continu in gesprek gaan met ouderen in de wijk, in navolging van het project Ouderen aan het woord. Behouden en uitbreiding van ontmoetingsmogelijkheden voor senioren in de wijken en dorpen. Zie voor het Project Ouderen aan het woord: <https://www.beteroud.nl/nieuws/ouderen-vertellen-zorg>

5. Finance, facts and figures

Wij zijn blij met dat er dit jaar als impuls € 1,5 miljoen extra wordt uitgetrokken voor 2019 en oplopend tot € 2 miljoen extra in 2020 t/m 2022 voor maatschappelijke ondersteuning. Daarnaast zijn er aanvullende gelden ad € 4 ton beschikbaar voor het werken aan een toegankelijke stad, het creëren van respijtzorg en het ondersteunen van ongedocumenteerden.

Toch is er ook reden tot blijvende zorg en is het de vraag of het u lukt om de structurele tekorten blijvend weg te werken. De Seniorenraad constateert dat door de blijvend groeiende vraag door de vergrijzing, het tekort aan personeel en mantelzorgers en het grijze gebied tussen Wmo en WLZ spanning ontstaat op de begroting. Zeker in combinatie met afnemend budget. Tegen die achtergrond is de Seniorenraad er een sterk voorstander van dat de extra impulsmiddelen in de volgende collegeperiode structureel worden gemaakt.

De Seniorenraad is betrokken bij de uitwerking van uw ambtenaren samen met andere maatschappelijke organisaties om de stad nog toegankelijker te maken. Met u zijn wij blij dat Breda in 2018 de European Accessible City Award gewonnen.

6. Stimulansen en Maatregelen 2019

De Seniorenraad volgt met interesse de stimulansen – en participeert waar mogelijk – in de aanpak om van Breda een dementievriendelijke en inclusieve stad te maken. Het huidige aantal mensen in Breda met dementie, 3.200 personen, zal alleen maar groeien. De mantelzorgers geven aan zwaar belast te zijn. Vroegtijdige signalering en een goede samenwerking tussen het sociale en medische domein is erg belangrijk. Hier valt de komende jaren nog veel winst te halen.

De Seniorenraad vindt het een goede ontwikkeling dat de impuls Respijtzorg voor 4 jaar wordt ingezet. Mantelzorgers weten vaak niet eens dat ze mantelzorger zijn want zorgen voor je partner of je naaste is heel normaal. Daarom is het goed dat er een extra impuls is voor tijdelijke en volledige overname van zorg met als doel de mantelzorger een adempauze te geven.

De Seniorenraad acht een wensen- en behoefteanalyse noodzakelijk van de aanvragen respijtzorg, omdat er in 2018 in Breda maar 30 huishoudens gebruik hebben gemaakt van tijdelijke opname in een zorginstelling via de Wmo-beschikking ter ontlasting of uitval van de mantelzorger. Ligt dit aan het aan de onbekendheid van respijtzorg? Komt het doordat het aanbod niet aansluit bij de vraag en dat daarom niet wordt aangevraagd? Hangt het lage gebruik mogelijk samen met de geringe vergoeding van de gemeente Breda (in vergelijking met andere naburige gemeenten) die aanbieders krijgen en dat mogelijk respijtzorg kandidaten nu naar een ELV (eerstelijnsverblijf)plaats worden gebracht?

* De Seniorenraad adviseert u derhalve om een wensen- en behoefteanalyse te laten doen naast de in afstemming met het netwerk zorg voor elkaar Breda geformuleerde drie oplossingsrichtingen (preventie en bewustwording, mogelijk maken van andere vormen van respijtzorg en zorg aan huis).

*Tevens adviseert de Seniorenraad u om te bezien in hoeverre het haalbaar is om meerdere initiatieven voor logeertzorg, een vorm van respijtzorg, van de grond te krijgen. En dan bij voorkeur per wijk of een combinatie van wijken. Indien mogelijk zou aansluiting kunnen worden gezocht bij het programma Langer Thuis van het ministerie van VWS. In april van dit jaar zijn tien pilots logeertzorg gestart om mantelzorgers te ontlasten. Dit programma is onderdeel van het Pact voor de Ouderenzorg van de minister van VWS. <https://lnkd.in/dJiwYUy>

Wij spreken onze zorg uit dat er in de toekomst te weinig mantelzorgers zullen zijn om kwetsbare burgers te helpen. Wij vinden het daarom van belang dat behalve aandacht aan eHealth, zorgtechnologie en domotica ook aandacht komt voor informatietechnologie om langer zelfstandig, gezond en vitaal wonen mogelijk te maken. Denk bijvoorbeeld aan de gezondheidshorloge, de 'activity tracker'. Hoewel hierbij de regie bij de senior zelf ligt, zou de gemeente, zorgkantoor en zorgverzekeraar een rol kunnen spelen bij het informeren van senioren. Uit het oogpunt van preventie zouden mogelijkheden moeten worden verkend.

Ten aanzien van verbetering van de aansluiting voorliggend veld-maatwerkvoorziening dat wordt uitgevoerd in het *project Beweging naar de voorkant*, wijzen wij er op dat het van belang is niet alleen de klant, maar ook zijn/haar netwerk er bij te betrekken. Beweging naar de voorkant betreft onzes inziens ook tijdig beleid op andere terreinen stimuleren zoals preventie, voorlichting & informatie en vroegsignalering. Maar ook uitbreiding van activiteiten van het voorliggend veld & Zorg voor elkaar Breda (is hier voldoende budget beschikbaar?). Wij zijn blij dat dit project is gestart. Immers de Rekenkamer heeft in zijn conclusies aangegeven dat zijn onderzoek "hiaten laat zien tussen verschillende hulp/zorgregelingen en nog te weinig onderlinge afstemming tussen hulpverleners/organisaties en de gemeente om tot alle benodigde integrale hulp op maat bij cliënten thuis te komen. Hoe omvangrijker en complexer de benodigde hulp, hoe groter het risico is op hiaten

in de hulp. Goede afstemming en regievoering/coördinatie van alle hulp kan nog verder/beter vorm krijgen in de uitvoering van het gemeentelijke Wmo-beleid.” De resultaten van een eerste tussenevaluatie zijn positief. Het accent van dit project lijkt meer te liggen op besparing van de Wmo kosten.

Wij onderschrijven de aanpak *de Juiste Zorg op de Juiste plek*, cliënten in Beschermd Wonen en in Wmo begeleiding, waarvan de zorgondersteuning te intensief en te duurzaam wordt voor een cliënt, middels een project intensief en warm worden overgedragen naar het regime van de wet Langdurige Zorg. Het lijkt ons wel belangrijk dat dit niet ten koste gaat van het streven om zo lang mogelijk thuis te wonen.

* Is aan te geven wanneer het omslagpunt is, wanneer is het Wmo wanneer Zvw en wanneer Wlz?

*Kunt u aangeven om hoeveel mensen het gaat en wat de verwachtingen zijn ten aanzien van de instroom?

* Is aan te geven hoeveel van de Wlz toekenningen leiden tot opname in het verpleeghuis en hoeveel cliënten thuis blijven met PGB?

* Hoe zit het met de zorgval? Cliënten die op wachtlijst staan voor een verpleeghuis en een Wlz-indicatie hebben, kunnen vanaf dat moment minder zorg thuis krijgen.

* Wij adviseren u ten aanzien van een aantal ontwikkelingen uw voornemens en maatregelen te voorzien van en tijdstermijn waarop u dit gerealiseerd wilt hebben. Dat maakt het concreet en toetsbaar. Het betreft uw voornemens bij:

- Doorontwikkeling van het bouwstenenmodel Wmo
- Kapitaalslasten Beschermd wonen. Kunt u daarnaast aangeven wat de voorgenomen beheersmaatregelen Beschermd wonen in 2020 inhouden?
- Optimaliseren Persoonsgebonden Budget.

8.Risico paragraaf

Wij vragen ons af of de terugdringing van structurele tekorten in het sociale domein door een betere beheersing van de processen en beleidsaanpassingen niet ten koste gaat van de kwaliteit van zorg en ondersteuning. Vooral omdat de vraag zal toenemen naar zorg en ondersteuning door het toenemend aantal ouderen. Daar staat tegenover een tekort aan personeel en mantelzorgers. In het rapport van het SCP ‘Zorg voor thuiswonende ouderen’ wordt hier op gewezen.

<https://www.scp.nl/dsresource?objectid=be0f29ff-2f64-43c2-b503-82fa617f52cd&type=org>

Afsluitend

Wij hebben naar aanleiding van uw uitvoeringsplan Maatschappelijke ondersteuning 2019-2020 in hoofdlijnen ons advies gegeven en een aantal vragen gesteld.

Wij lichten er tot slot een paar belangrijke punten uit.

We vragen aandacht voor de groep *oudere migranten* mede gelet op het feit dat de procentuele groei van het aantal tachtigers drie keer zo groot is in vergelijking met Nederlandse ouderen. Deze groep heeft soms andere verwachtingen, maar ook andere wensen en behoeften. Het stimuleren van duurzame samenwerking tussen vaak informele organisaties uit deze groepen en de formele

organisaties (Zorg voor Elkaar) kan helpen om de dienstverlening aan deze groepen een positieve impuls te geven. Zodat zij en hun mantelzorgers ook meer betrokken raken bij een inclusieve en toegankelijke stad.

Bij de raakvlakken van maatschappelijke dienstverlening hebben wij met name gewezen op de noodzaak van gemeentelijke regie bij het ontwikkelen van nieuwe woonvormen tussen '*Thuis en Tehuis*'. Gelet op het feit dat steeds meer ouderen thuis moeten wonen en er een tekort is aan verpleeghuisplaatsen, is een visie op andere vormen van wonen en zorg in Breda noodzakelijk.

Bij zorg en welzijn hebben we gewezen op het belang om *duurzaam in gesprek* te zijn met ouderen in de wijk in navolging van het project Ouderen aan het Woord.

Bij *Financiën* hebben wij onze zorg geuit dat bij afnemend budget en toenemende zorgvraag de kwaliteit van zorg en dienstverlening onder grote druk komt te staan.

Wij stellen het op prijs dat u ons om advies heeft gevraagd en tevens ruimte heeft gemaakt zodat de adviesrol goed kon worden opgepakt. Vanuit onze rol als Seniorenraad Breda denken wij graag met u mee hoe aan de lastige opgave op lokaal niveau inhoud en sturing kan worden gegeven vanuit een integraal & inclusief beleid!

Hoogachtend,

Drs. R.J.A. Clayden

Voorzitter Seniorenraad Breda